

Speech

Voor : kernen Sprang-Capelle en Waspik
Van : Vicky van der Plas
DD : 4 mei 2007

[U begint met een gedicht van de Joodse Judith Herzberg]

4 mei

Juist toen hij wilde zeggen : maar iedereen verschaft zich toch problemen. Net niet te groot om overheen te kijken naar een onbereikbaar beter leven. Vielen de stille minuten. Motoren werden afgezet, kerkklokken hielden op, en vogels, zwermen spreeuwen suiselden over het plein. Wind schraapte de hoeken, markiezen flapperden, scharnieren kraakten en piepten. En in de lege lucht knalden de vlaggen als zwepen.

Dames en heren. Mede namens het gemeentebestuur heet ik u welkom bij deze herdenking van de doden en slachtoffers van het oorlogsgeweld van de Tweede Wereldoorlog.

Wat u zojuist hoorde was het indrukwekkende gedicht van een vrouw die als kind de oorlogsjaren meemaakte. Judith Herzberg werd in 1934 geboren als dochter van de Joodse schrijver/jurist Abel Herzberg. Tijdens de oorlogsjaren verbleef het jonge meisje op diverse onderduikadressen en overleefde zo, dankzij de onzelfzuchtigheid van velen, het grootste onrecht dat de mensheid werd aangedaan in de vorige eeuw. Anno 2007 is de nu 73 jarige Judith Herzberg een van de belangrijkste Nederlandse toneelschrijvers. En, zoals u zojuist kon horen, is ze ook een fantastisch dichteres geworden.

Zelf heb ik de oorlog nooit meegemaakt. Wat ik er weet, weet ik van films, documentaires, uit boeken. Wanneer ik aan de Tweede Wereldoorlog denk, denk ik vooral aan het geweld, de verwoesting, de angst die het met zich meebracht. Ik denk aan het geluid van bominslagen, van vuur dat na een granaatinslag razendsnel om zich heen sloeg en alles verwoeste wat het maar kon. Tot die dag in april dit jaar, dat ik een 74-jarige vrouw sprak die als kind de oorlog had meegemaakt. Zij had het over stilte.

Ze zei: "De dagen voor 1 mei 1940 hing er een vreemde stilte in de stad. Het was alsof alle grote mensen wisten wat er ging gebeuren. Op een dag liepen we zoals toen voor ons gebruikelijk was in een lange rij kinderen van je-lange-lange-schoorsteen naar onze school toe, toen het ineens begon te gonzen 'er is oorlog, we kunnen niet naar school'. Vlug renden we naar huis. Daar moesten we de direct de kelder van de burens in,

samen met 40 anderen. We hadden geen honger, geen dorst, geen angst. We zaten weken keurig en in stilte te wachten op wat komen ging."

Maar was u dan niet bang tijdens de oorlog? Vroeg ik de vrouw. "Nee," antwoordde ze. "Wij kinderen waren altijd op zoek naar dat ene plekje waar we met een bal konden spelen." Waarop ik vroeg: Al die bomaanslagen dan? Dat gegil dat u ongetwijfeld hebt gehoord wanneer mensen werden getroffen, weggevoerd? Dat moet toch vreselijk zijn geweest! "Nee," antwoordde de vrouw weer. "Als kind accepteerde je wat je hoorde. Wel hadden we verdriet. Waren we angstig omdat er Joodse vriendinnetjes waren weggehaald. Waar naartoe wisten we niet. We wisten alleen dat er een groot geheim in onze stad hing dat oorlog heette. Niemand van de kinderen had angst om zichzelf. Alle angst werd gedragen door onze ouders, die in stilte baden dat ons niets zou overkomen."

En na de oorlog? Had u toen geen trauma? Zo vroeg ik de vrouw. "Nee," antwoordde ze. "Na de oorlog ging het niet meer om de oorlog. Het ging om de wederopbouw van het land. Ik genoot van de veiligheid van de nieuw verworven vrijheid, die mij als kind en later als jong volwassene veel mogelijkheden heeft gegeven. Het enige wat ik nadien regelmatig als twaalf-, dertienjarig kind dacht was: 'Wacht maar, grote mensen die dit hebben aangericht. Jullie hebben miljoenen omgebracht. Maar ook al zijn ze nu stil, alles wat de door jullie vermoordde mensen gedacht hebben toen ze dood gingen, is hier nog ergens.'"

[korte stilte]

Dames en heren. Vandaag, 4 mei, bent u hier bijeen gekomen om samen in stilte de miljoenen oorlogsslachtoffers te herdenken waaraan de vrouw als kind tijdens die naoorlogse jaren dacht. We herdenken vanavond in het bijzonder alle gevallen, vrienden en familie uit deze stad, uit Waspik en uit Sprang-Capelle. Want de oorlog richtte ook hier veel schade aan. Ook in deze gemeente zijn talloze mensen vermoord of gedeporteerd. Ik denk bijvoorbeeld aan de lafhartige moord op burgemeester Moonen en Joop Hoffmans – de gedenkplaat in de muur van het gemeentehuis herinnert ons daar nog steeds aan.

Morgen gedenken we in heel Nederland hoe fantastisch het is dat wij dankzij al diegenen die zich opofferden vandaag de dag al meer dan 60 jaar in vrijheid kunnen leven. We doen dat met een thema, dat rechtstreeks afstamt van de door de Amerikaanse President Franklin D. Roosevelt in 1941 gesproken woorden: "Vrijheid maak je met elkaar." Dit landelijke thema, dat dit jaar als accent 'Vrijheid, grondrechten en veiligheid' heeft, is door onze gemeente direct omarmd. Want ook hier brachten onzelfzuchtige mensen in stilte talloze mensen in veiligheid. Ik denk aan inwoners die met gevaar voor het eigen gezin, andere gezinnen onderdak aanboden. Ook hier weigerden men te accepteren dat de bezetter de grondrechten van de mens schond. Ik denk aan de

verzetstrijders die in deze gemeente actief waren. Ook hier is gevochten voor vrijheid. Ik denk aan de strijd bij het Capelse Veer en aan verzetstrijder Jan de Rooij, die op 6 januari door de Duitsers is geëxecuteerd. Hij gaf zich vrijwillig aan bij de bezetters, waardoor zij vijf mensen die door hen gegijzeld waren, vrijlieten. En ik denk aan de dappere geallieerden die ons bevrijdden van de Duitse bezetters. Laten we hen vanavond vooral niet vergeten te herdenken.

Dames en heren. Het kind dat de vrouw ooit was mag dan geen angst gehad hebben tijdens de Tweede Wereldoorlog, de volwassenen er om heen, haar ouders, uw en mijn ouders, grootouders wellicht nog, hadden het wel. En soms hebben we het nog. Sinds 1945 hebben er wereldwijd meer dan 200 oorlogen gewoed, met miljoenen slachtoffers als gevolg. Nog altijd sneuvelen er Nederlandse soldaten tijdens oorlogen in andere landen. Nog altijd strijdt de mensheid voor de vier grote vrijheden die iedere burger volgens President Roosevelt zou moeten kennen: vrijheid om je mening te uiten, vrijheid om je geloof en levensovertuiging te belijden, vrijheid om zonder armoede te leven en vrijheid om zonder angst te leven. Laten we daarom ieder jaar weer op 4 en 5 mei bij elkaar komen. Mét onze kinderen en kleinkinderen. Om eerst in stilte onze doden te herdenken en daarna in oorverdovend feestgedruis te gedenken dat we alleen samen met elkaar de verworven vrijheid vast kunnen houden.

[korte stilte]

Dames en heren. Over enkele ogenblikken nemen wij twee minuten stilte in acht. Samen met honderdduizenden anderen zijn we twee minuten stil als symbool voor de miljoenen doodskreten die er tijdens de oorlogjaren zijn geslaakt. Samen met vele andere mensen op deze wereld geven wij met deze twee minuten stilte alle oorlogsslachtoffers een stem, die overal op de wereld wordt gehoord.

[trompet]